

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Кафедра теорії і методики технологічної підготовки,
охорони праці та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

проф. Садовий М.І.

«31» серпня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗП 1.02 ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок **014 «Середня освіта (Природничі науки)»**

(шифр і назва спеціальності)

Предметна спеціальність **014.15 Середня освіта (Природничі науки)**

(назва спеціалізації)

освітня програма **Середня освіта (Природничі науки)**

(назва)

факультет **природничо-географічний факультет**

(назва інституту, факультету, відділення)

форма навчання **денна**

(денна, заочна)

2018 – 2019 навчальний рік

Робоча програма з цивільного захисту для студентів I-го курсу магістратури
(назва навчальної дисципліни)
за спеціальністю 014.15 Середня освіта (Природничі науки).

Розробники: Ткачук А.І., доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності, к. тех. н., доцент
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Протокол від «31» серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри

Садовий М.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка (шифр і назва)	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат</u> (назва)	Спеціальність/напрямок: 014.15 Середня освіта (Природничі науки) (шифр і назва)	Рік підготовки
		I-й
Загальна кількість годин – 90	Спеціалізація	Семестр
		I-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		14 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
		56 год.
		Індивідуальні завдання:
		0 год.
Вид контролю:		
залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системних компетенцій та знань, необхідних для вирішення питань цивільного захисту у відповідній виробничій сфері та повсякденній діяльності, здатності впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та інноваційні проекти, що спрямовані на попередження та відвернення надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання, ліквідацію їх наслідків та оперативне надання допомоги потерпілим.

Завдання вивчення дисципліни передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі та практичні проблеми в галузі природничої освіти, що потребує оновлення та

інтеграції знань, часто в умовах неповної інформації та суперечливих вимог, що передбачає проведення досліджень та здійснення інноваційної діяльності в освіті, характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов та вимог організації освітнього процесу в загальноосвітній школі;

Загальні компетентності:

– здатність до аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів, гармонійного поєднання знань з природничих наук;

– здатність до формування наукового світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;

– здатність до прояву гнучкого мислення, до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;

– здатність застосовувати природничі знання, уміння та компетентності в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті;

– здатність до постійного підвищення свого освітнього рівня, потреба в актуалізації і реалізації власного потенціалу, здатність самостійно здобувати знання й розвивати уміння, здатність до саморозвитку;

– здатність до адаптації та дії в новій ситуації, діагностування власних станів та почуттів для забезпечення ефективної та безпечної діяльності;

– здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості, вміння управляти комплексними діями або проектами;

Предметні (спеціальні фахові) компетентності:

Знання:

– знання методології системних досліджень, методів дослідження та аналізу складних природних та соціальних об'єктів та процесів, розуміння складності об'єктів та процесів, їх різноманіття, взаємодію та умови існування для розв'язання прикладних і наукових завдань в галузі фундаментальних, педагогічних та системних наук;

– глибоке знання викладацьких/навчальних та оцінювальних стратегій і розуміння їх теоретичних основ;

Уміння та здатності:

– здатність до математичного моделювання явищ і процесів природи з погляду емпіричних законів і теоретичних принципів природничих наук в межах прийнятих теоретичних схем;

– уміння працювати з інформацією і знаннями з природничих наук та їх теоретичних основ для розв'язання освітніх проблем;

– уміння аналізувати спосіб життя особи та його вплив на здоров'я, створювати рекомендації щодо раціоналізації здорового способу життя, розробляти здоров'язбережувальні програми, добирати адекватні методи й засоби оздоровлення, реалізовувати відповідні вміння в освітньому процесі закладів освіти;

Комунікація:

– володіння основами професійної мовленнєвої культури в процесі педагогічної діяльності, використання сучасного наукового природничого мовлення у навчанні природничих наук в старшій школі;

– здатність пояснити фахівцям і не фахівцям стратегію сталого розвитку людства і шляхи вирішення його глобальних проблем на основі глибокого розуміння сучасних проблем природничих наук;

– уміння ставити запитання та проводити дискусію.

Програмними результатами навчання є:

Знання:

– володіє методами сучасних природничих наук; математичними методами аналізу та опису фізичних, хімічних та біологічних процесів та систем; знає в рамках заходів цивільного захисту методику прогнозування можливої радіаційної, хімічної, біологічної, інженерної та пожежної обстановки, що може виникнути внаслідок надзвичайної ситуації, та характеристики осередків ураження й зараження, які виникають у надзвичайних умовах мирного та воєнного часу; вміє прогнозувати вірогідність настання надзвичайних ситуацій та їх масштаби

– розуміє завдання та організаційну структуру цивільного захисту України, й, зокрема організацію та управління системою цивільного захисту закладу освіти; основи організації проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках зараження й ураження, порядок дій формувань цивільного захисту і персоналу закладу освіти в умовах надзвичайних ситуацій, основи стійкості роботи закладу в надзвичайних ситуаціях, особливості організації охорони життя та здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл

Когнітивні уміння і навички з предметної області:

– знає, розуміє і застосовує у професійній діяльності теоретичні й методичні засади організації занять здоров'язбережувальної спрямованості в закладах загальної середньої та позашкільної освіти; визначає коло своїх обов'язків з цивільного захисту відповідно до посади та професійної діяльності та вміє забезпечити навчання підлеглих працівників закладу з питань цивільного захисту; знає способи і засоби захисту населення і територій від уражаючих факторів аварій, катастроф, стихійних лих, пожеж і сучасної зброї, в т. ч. зброї масового ураження

Практичні навички з предметної області:

– має навички адекватної дії у надзвичайних ситуаціях мирного та воєнного часу, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, організації та проведення рятувальних й інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; організації заходів з підвищення стійкості роботи закладу освіти; здійснення заходів щодо захисту населення від наслідків аварій, катастроф, стихійних лих та у разі застосування сучасної потужної зброї, в тому числі масового ураження

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Цивільний захист» дидактично пов'язано з іншими дисциплінами, такими як «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та ін.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна підготовка

Тема 1. Система цивільного захисту України

Основні засади державної політики у сфері цивільного захисту. Сили цивільного захисту України. Єдина державна система цивільного захисту. Міжнародні правові основи цивільного захисту.

Тема 2. Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації

Класифікації надзвичайних ситуацій. Небезпеки, що можуть спричинити НС природного характеру. Небезпеки, що можуть спричинити НС техногенного характеру.

Тема 3. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження

Надзвичайні ситуації воєнного характеру. Зона радіоактивного зараження. Зона хімічного зараження. Зона біологічного зараження.

Тема 4. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій

Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з питань надзвичайних ситуацій. Прилади радіаційної розвідки та дозиметричного контролю. Прилади хімічної розвідки. Оцінка радіаційної обстановки. Оцінка хімічної обстановки. Оцінка пожежної обстановки. Оцінка інженерної обстановки.

Модуль 2. Профільна підготовка

Тема 1. Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ

Основні заходи у сфері цивільного захисту. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків. Організація життєзабезпечення постраждалого населення в НС. Евакуаційні заходи. Укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту. Засоби індивідуального захисту. Забезпечення пожежної безпеки. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Тема 2. Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки

Психологічний захист. Надання екстреної психологічної допомоги постраждалому населенню внаслідок надзвичайної ситуації. Методика організації «Дня Цивільного захисту» у закладах освіти.

Тема 3. Планування заходів з питань цивільного захисту

Структурно-функціональна модель протидії НС. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС. Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації. Методика розроблення планів з попередження НС. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій. Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС, на основі прогнозу варіантів (сценаріїв) розвитку обстановки, аналізу власних та ресурсів третіх сторін щодо реагування на НС та ліквідації їхніх наслідків з урахуванням режиму функціонування системи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Загальна підготовка												
Тема 1. Система цивільного захисту України	14	4	2			8	14	1	1			12
Тема 2. Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації	14	4	2			8	14	1	1			12
Тема 3. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 4. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій	12	2	2			8	14	1	1			12
Разом за Модулем 1	52	12	8			32	56	4	4			48
Модуль 2. Профільна підготовка												
Тема 1. Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ	14	4	2			8	13					13
Тема 2. Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки	12	2	2			8	11					11
Тема 3. Планування заходів з питань цивільного захисту	12	2	2			8	10					10
Разом за Модулем 2	38	8	6			24	34					34
Усього годин	90	20	14			56	90	4	4			82

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система цивільного захисту України	2
2	Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації	2
3	Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження	2
4	Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій	2
5	Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ	2
6	Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки	2
7	Планування заходів з питань цивільного захисту	2
	Разом	14

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система цивільного захисту України	8
2	Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації	8
3	Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження	8
4	Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій	8
5	Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ	8
6	Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки	8
7	Планування заходів з питань цивільного захисту	8
	Разом	56

8. Індивідуальні завдання

Для ІНДЗ даної дисципліни пропонуються реферат з теми.

9. Методи навчання

Для засвоєння курсу можуть бути рекомендовані такі методи: частково-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, демонстрація, ілюстрація, логічні методи навчання.

10. Методи контролю

Поточний контроль, підсумковий контроль (залік).

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять, консультацій, організації самостійної роботи у формі опитування, виступів на практичних заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо. Метою є перевірка рівня навчальних досягнень студента під час вивчення навчального матеріалу. Оцінка за ІНДЗ виставляється на практичному занятті з дисципліни на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання							ІНДЗ реферат	Сума
Модуль 1				Модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3		
13	13	12	12	13	12	12	13	100

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Критерії оцінювання знань

На кожному практичному занятті студент за відповідь може набрати максимум 13 балів. Під час оцінювання на практичних заняттях враховується: знання теоретичного матеріалу, що є основою проведення даної роботи: уміння планувати свою роботу; уміння аналізувати та складати таблиці, блок-схеми, принципіві схеми тощо; уміння класифікувати та узагальнювати опрацьований матеріал; уміння узагальнювати поданий теоретичний матеріал та робити основні висновки із засвоєного матеріалу. **Норми оцінювання усних відповідей:**

- Оцінка "відмінно" (A – 12-13 балів) ставиться тоді, коли студент виявляє правильне розуміння змісту розглядуваних понять, дає точне визначення й тлумачення таких понять, правильно їх класифікує, будує відповідь за власним планом, супроводжує її прикладами, вміє застосовувати знання у новій ситуації, при виконанні практичних завдань; може встановити зв'язок між матеріалом, що вивчається із раніше вивченим.

- Оцінка "добре" (B – 11 балів) ставиться, якщо відповідь задовольняє основні вимоги до відповіді на оцінку "відмінно", але допущено 1-3 неточності. Теж саме, але у відповіді не використовується власний план розповіді, не приводяться приклади, не застосовуються знання у новій ситуації, немає зв'язку з раніше вивченим – "добре" (C – 10 балів).

- Оцінка "задовільно" (D – 8-9 балів) ставиться, якщо більша частина відповіді задовольняє вимоги до відповіді на оцінку "добре", але виявляються окремі прогалини, які не перешкоджають подальшому засвоєнню програмного матеріалу. Теж саме, з урахуванням, що при цьому наявні неточності у відповіді, виникають складнощі при наведенні прикладів та відповідей на уточнювальні питання – оцінка "задовільно" (E – 6-7 балів).

- Оцінка "незадовільно" (FX – 1-5 балів) ставиться тоді, коли студент не оволодів основними знаннями та вміннями відповідно до вимог навчальної програми.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Основна

1. Цивільний захист. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр"/ А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. – Перевидання, доповнене та перероблене. – Кропивницький: ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард", 2017. – 144 с.

Допоміжна

1. Закон України "Кодекс цивільного захисту України" від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2014 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.dsns.gov.ua](http://www.dsns.gov.ua)
3. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http:// www.dsns.gov.ua>
4. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" від 16.03.2000 № 1550-III (в редакції від 28.12.2015).
5. Закону України "Про правовий режим воєнного стану" від 12.05.2015 № 389-VIII (в редакції від 09.07.2016).
6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями" від 24.03.2004 № 368.
7. Миценко І.М., Мезенцева О.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – Чернівці: "Книги-XXI", 2004. – 404 с.
8. Шоботов В.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 438 с.
9. Поляков О.Є., Юсіна Г.Л., Євграфова Н.І. Цивільна оборона. Теоретичний курс: Учбовий посібник. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 280с.
10. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – Київ: "Центр учбової літератури", 2008. – 158 с.
11. Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення: Навчальний посібник/ За ред. С. П. Сонько/ Сонько С.П., Жупінас С.І., Пліщенко С.С та ін. – Львів: "Магнолія 2006", 2009. – 232 с.
12. Кучма М. М. Цивільна оборона (цивільний захист): Навчальний посібник/ 3-тє вид., виправ. і доп. – Львів: "Магнолія плюс", 2009. – 360 с
13. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник/ 2-ге вид., переробл. – К.: Знання, 2010. – 487 с.
14. Основи цивільного захисту: Навч. посібник/ В.О. Васійчук, В.Є Гончарук, С.І. Качан, С.М. Мохняк. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010. – 417с.
15. Дії людини в умовах небезпечних подій. / за заг. ред. М.А. Скидана – К.: КІМ, 2010. – 148 с.
16. Цивільний захист: Конспект лекцій/ За ред. В.Є. Гончарука / В.О. Васійчук, В.Є. Гончарук, О.С. Дацько, С.І. Качан, О.І. Козій, В.В. Ляхов та ін. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. — 208 с.
17. Системи оповіщення цивільного захисту: навч. посіб. / П.П. Воробієнко, С.І. Білоусов. – Одеса: ОНАС ім. О.С. Попова, 2012. – 76 с.

18. Ядерна зброя (медичні аспекти) навч. посіб. / В.Ф. Торбін, В.В. Вороненко та ін. – Тернопіль: ТДМУ, 2012. – 192.
19. Реагування на надзвичайні ситуації: Навч. посіб / О.Г. Барило, П.Б. Волянський, С.О. Гур'єв та ін. – К.: Вид-во "Бланк-Прес", 2014. – 210 с.
20. Управління силами цивільного захисту під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: конспект лекцій / Укладачі: В.О. Собина, І.М. Неклонський, В.О. Самарін, Д.В. Дяченко. – Х.: НУЦЗ України, 2015. – 166 с.
21. Цивільний захист [підручник] / О.І. Запорожець, В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов та ін. – К. : "Центр учбової літератури", 2016. – 264 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій - <http://www.dsns.gov.ua>
2. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» <http://www.nau.ua/>.
5. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
6. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://erriu.ukrtel.net/index.html>.
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Американського вулканічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
10. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.